

Historie strážnického romského sídliště, nakolik je z historických pramenů známo, se váže k lokalitě za někdejšími městskými opevněními – u Skalické brány. Zde se v první polovině 19. století od 30. let nejprve přechodně a od 40. let trvale usadili zejména potomci Václava Kýra (dle matriky oficiálně po matce byl příjmením Huťa; 1801-1842). Od této doby lze v matričních zápisech Strážnice sledovat kontinuálně historii místního romského obyvatelstva.

Pokud bychom pátrali po dějinách ještě starších, tak již v předcházejících desetiletích ve správním obvodu velkostatku ve Strážnici čteme vedle rodin Kýrů o rodinách Danielů, Heráků, Holomků, Ištvánů, Kubíků a Malíků, které vrchnost tolerovala s tím, že vykonávali drobnou kovářskou práci, nabízeli sortiment zboží potřebného v zemědělství. V úředních záznamech vrchnosti se píše, že se tito polokočovní romští kováři zabývali „zhotovováním různých výrobků ze železa, jako řetězů, hřebíků, vrtáků atd.“, jímž „se nechtěli zabývat vesničtí kováři“. Z místní matriky se k tomu mimo jiné dozvídáme, že dětem shora uvedeného Václava Kýra byli za kmotry strážnický kovář Josef Tomek a jeho manželka Eleonora. Řemeslná produkce romských a neromských kovářů se tedy zřejmě doplňovala, a vcelku pokrývala poptávku místních hospodářů.

V průběhu druhé poloviny 19. století se z původně jednoho domečku z nepálených cihel, který si postavil Václav Kýr ml., rozrostla za Skalickou branou kolonie do několika řad bíle omítnutých domků z nepálených cihel. Mezi lety 1935 – 1942 se mezi nimi objevovaly i větší domky z pálených cihel. V období do začátku druhé světové války čítala kolonie necelých třicet obydlí, v nichž podle statistických údajů ze sčítání lidu žilo asi sto obyvatel. (V roce 1930 se uvádí 87 obyvatel, v roce 1941 potom 119 obyvatel.)

Zajímavým svědectvím o životě strážnických Romů jsou od počátku dvacátého století dochované fotografie, které zachycují jak kolonii, tak její obyvatele. (Kvalitní reprodukce těchto fotografií jsou publikovány ve vynikající knize Jiřího Pajera - Strážničané a přesporní: fotografická suita o městských a venkovských lidech. Strážnice: Etnos, 2011.). Na některých těchto dobových fotografiích vidíme, že místní Romové se adaptovali i způsobem oblékání, zejména ženy nosily strážnický kroj.

Příkladem krásného historického fotoportrétu je snímek zachycující osobnost Adama Kýra – významné autority mezi Romy, který byl úřady často pověřován vyřizováním oficiálních záležitostí v kolonii. Některé fotografie byly otištěny v denním tisku (tehdy vycházející noviny Národní listy, Národní střed, Moravské slovo ad.), který pak v prvních letech druhé světové války opakovaně věnoval zejména strážnickým Romům svoji pozornost.

Významným svorníkem kulturně-společenského života byl romský amatérský divadelní soubor. V průběhu třicátých let a ještě počátkem války nacvičili nejméně čtyři původní divadelní hry z romského prostředí, ve kterých účinkovali především strážničtí, ale také Romové z Petrova a další. Tento ochotnický soubor hostoval na celé řadě míst na Moravě i na Slovensku.

Pozdrav ze Strážnice.

Domáci cíkani.

Kdostáni A. Daum, Strážnice.